

Walplein 28 (Brugge, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2017F55

15/06/2017

ARCHEOLOGIENOTA

BUREAUONDERZOEK (FASE 0)

DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Bart Bot

Wetenschappelijke begeleiding: Raakvlak (Intergemeentelijke Dienst voor Archeologie in Brugge en Ommeland)

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /

De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:

Bart Bot OE/ERK/Archeoloog/2016/00114

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2017

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudstafel

Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek	3
1.1 Beschrijvend gedeelte	3
1.1.1 Administratieve gegevens	3
1.2 Onderzoeksopdracht	6
1.2.1 Onderzoekskader	6
1.2.2 Juridische context	6
1.2.3 Randvoorwaarden	6
1.2.4 Archeologische voorkennis van het terrein	6
1.2.5 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief	7
1.2.5.1 <i>Huidige toestand</i>	7
1.2.5.2 <i>Geplande werken</i>	8
1.2.5.3 <i>Impactbepaling van de werken</i>	10
1.2.6 Onderzoeksmethode- en strategie	12
1.2.6.1 <i>Methode</i>	12
1.2.6.2 <i>Fysisch geografische situatie</i>	12
1.2.6.3 <i>Bekende archeologische vindplaatsen</i>	12
1.2.6.4 <i>Archeologische indicatoren en cultuurhistorisch kader</i>	12
1.2.6.5 <i>Verstoringshistoriek</i>	13
1.2.6.6 <i>Algemene wetenschappelijke advisering en advies van specialisten</i>	13
1.3 Assessmentrapport	14
1.3.1 Ruimtelijke situering	14
1.3.2 Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens	14
1.3.2.1 <i>Geologie</i>	14
1.3.2.1.1 <i>Tertiair</i>	14
1.3.2.1.2 <i>Quartair</i>	15
1.3.2.2 <i>Bodem</i>	16
1.3.2.2.1 <i>Bodemtypes</i>	16
1.3.2.2.2 <i>Bodemerosie</i>	17
1.3.2.2.3 <i>Bodemgebruik</i>	18
1.3.2.3 <i>Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop</i>	19
1.3.3 Gekende archeologische waarden	22
1.3.3.1 <i>Historisch en cartografisch onderzoek</i>	22
1.3.3.1.1 <i>Historische achtergrond</i>	22
1.3.3.1.2 <i>Historische kaarten</i>	25

1.3.3.2	<i>Beschrijving van de gekende archeologische waarden</i>	32
1.3.3.2.1	Romeinse periode	32
1.3.3.2.2	Middeleeuwen	32
1.3.3.2.3	Nieuwe Tijd	32
1.3.3.3	<i>Projectgebied gesitueerd ten aanzien van zijn landschappelijk en culturele kader</i>	33
1.3.4	Onderzoeksvragen vs. bureauonderzoek	33
1.4	Conclusie	35
1.5	Bibliografie	36
1.6	Lijst met afbeeldingen.....	37

Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

1.1.1 Administratieve gegevens

Titel: Archeologienota Brugge Walplein 28

Erkend archeoloog: Bart Bot OE/ERK/Archeoloog/2016/00114

Auteurs: Bart Bot, Janiek De Gryse

Projectcode bureauonderzoek: 2017F55

Locatiegegevens: Brugge Walplein 28

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: $X_{\max}$, $Y_{\max}$; $X_{\min}$, $Y_{\min}$: 69982, 210914; 69959, 210893

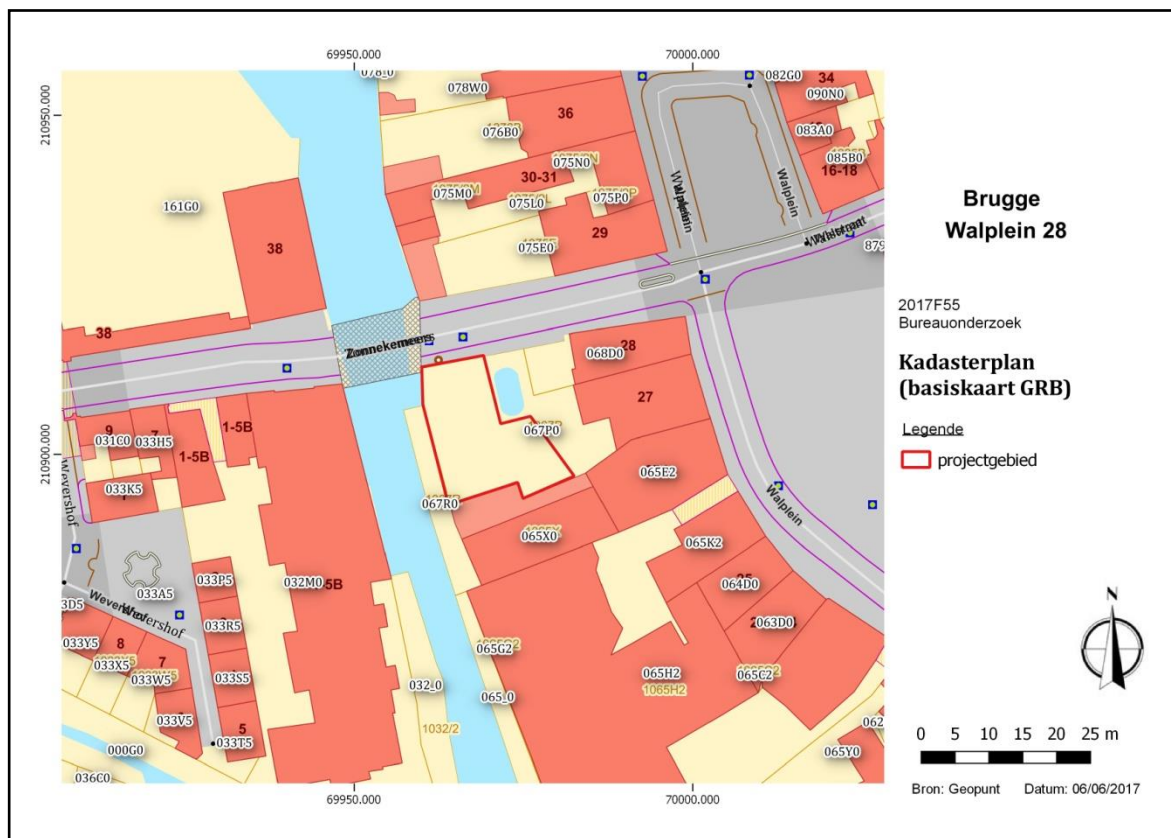
Kadastergegevens: Brugge, Afdeling 3, Sectie C, perceelnr. 1067P (Figuur 1)

Topgrafische kaart: Figuur 2 en 3

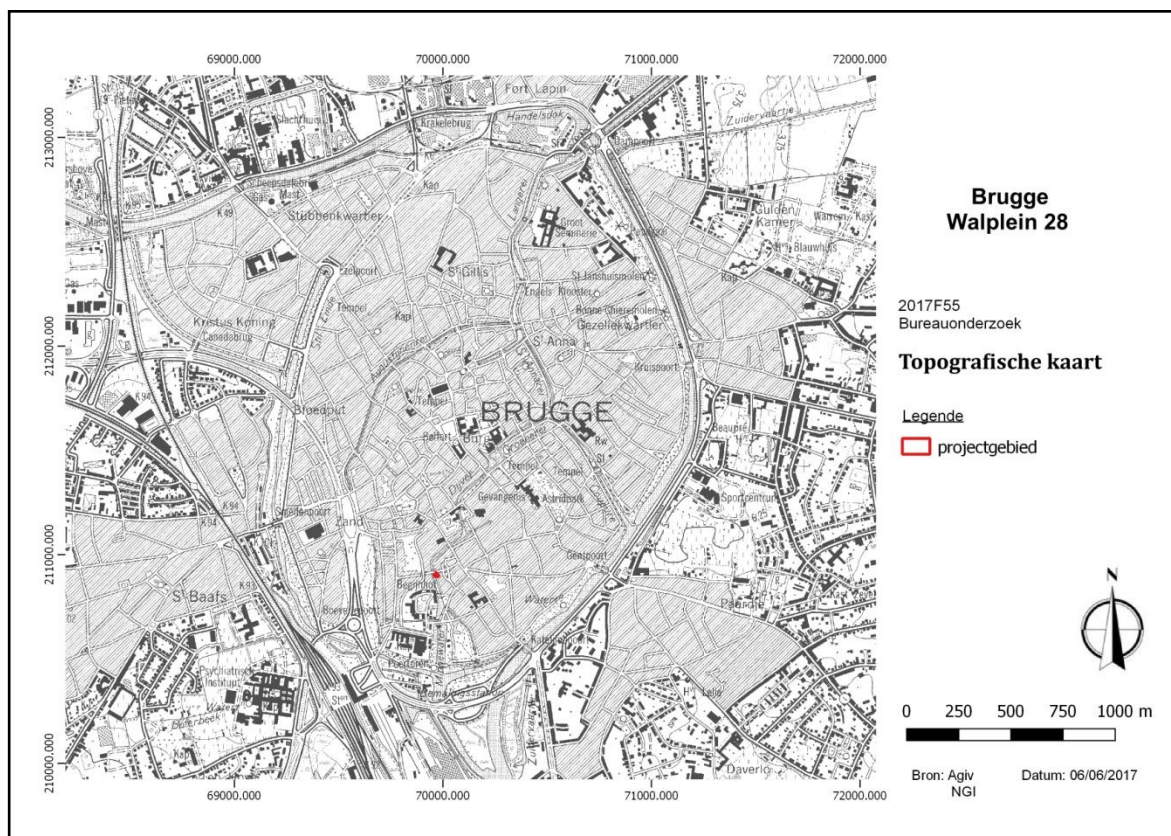
Betrokken actoren: Bart Bot

Wetenschappelijke advisering: Raakvlak (Intergemeentelijke Dienst voor Archeologie in Brugge en Ommeland)

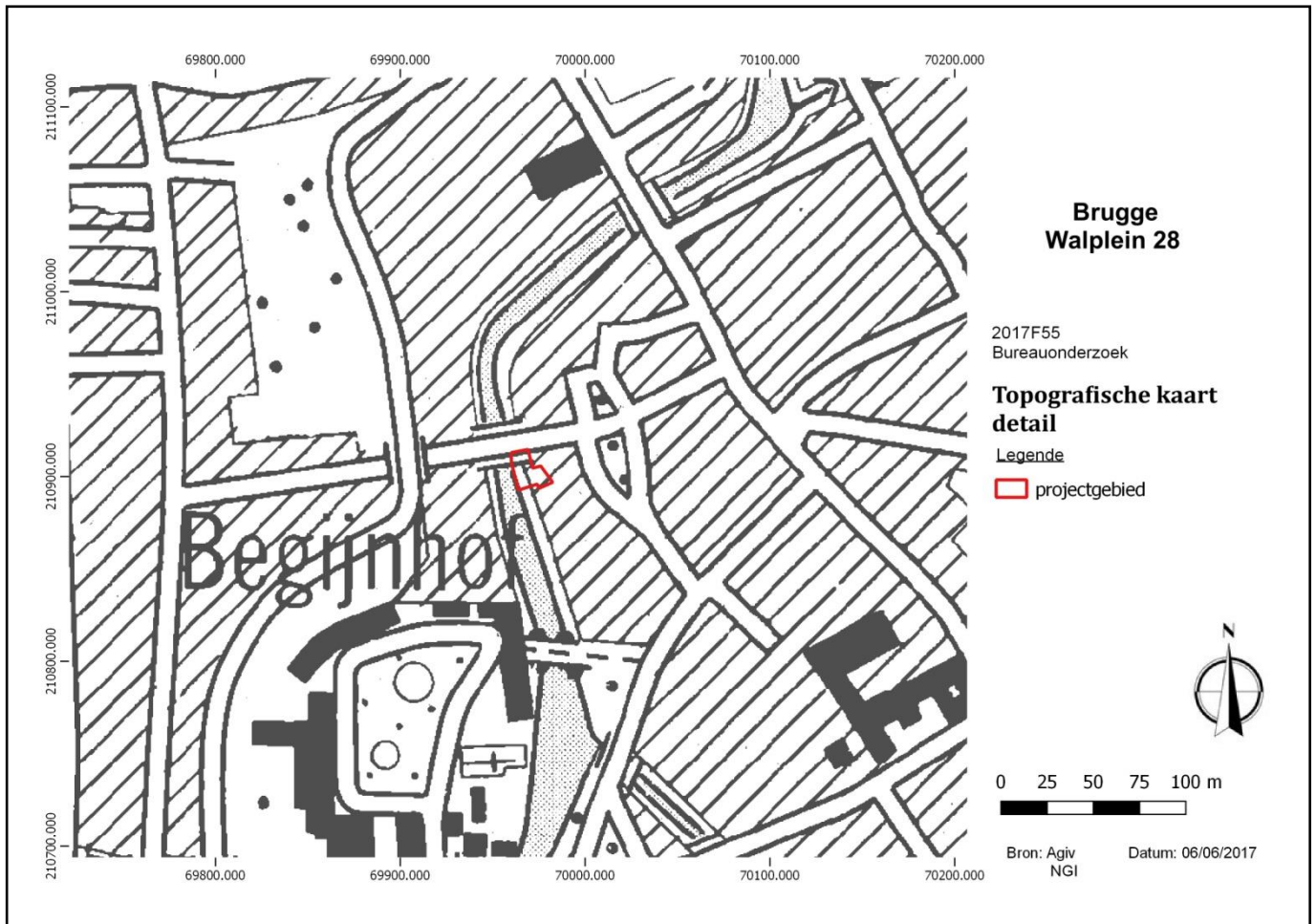
Plaats en datum: Sint-Michiels-Brugge 16/06/2017

Figuur 1 Kadasterplan met aanduiding van het plangebied. (bron: geopunt)

Figuur 2 Topografische kaart met aanduiding van het plangebied. (bron: AGIV & NGI)

Figuur 3 Topografische kaart (detail) met aanduiding van het plangebied. (bron AGIV & NGI)

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Onderzoekskader

Aanleiding van onderhavig bureauonderzoek vormt de geplande aanleg van een opvangput voor regenwater en plaatsing van enkele RW (regenwater) afvoerbuizen. Het projectgebied wordt in deze studie Brugge Walplein 28 genoemd.

Met onderhavig bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van het archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een bekrachtigde archeologienota en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid.

Het archeologisch vooronderzoek betracht vooreerst archeologische artefacten en sites op te sporen binnen de grenzen van het projectgebied. Finaal formuleert het archeologisch vooronderzoek een beargumenteerde inschatting van het potentieel voor kennisvermeerdering van eventueel aanwezige archeologische resten binnen de grenzen van het projectgebied en hoe hiermee om te gaan in het kader van de planuitvoering.

Een dergelijke inschatting kan gebeuren na het beantwoorden van de volgende onderzoeksvragen:

- Wat is op basis van de bestaande bronnen, het archeologisch potentieel van het projectgebied? - Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van één of meerdere archeologische sites?
- Indien niet, kan de afwezigheid van indicaties op basis van de resultaten van het bureauonderzoek verklaard worden?
- Indien wel, kan op basis van bestaande bronnen bepaald worden wat de aard, datering en bewaring is?
- Wat is de verstoringshistoriek van het plangebied en welke invloed heeft dit op het archeologisch potentieel van het terrein?
- Welke impact hebben de geplande werken op het archeologisch bodemarchief?
- Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site?

1.2.2 Juridische context

Het projectgebied wordt op het gewestplan aangeduid als woongebieden met cultureel, historische en/of esthetische waarde (code 0101). Het projectgebied bevindt zich binnen de vastgestelde archeologische zone van de historische stadskern van de stad Brugge. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 300m² of meer bedraagt. De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 480m²; daarom is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.3 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

1.2.4 Archeologische voorkennis van het terrein

In de onmiddellijke omgeving van het projectgebied zijn vrij veel archeologische vindplaatsen gekend (cfr.1.3.3.2).

1.2.5 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief

1.2.5.1 Huidige toestand

Het terrein is gelegen in de tuinzone van het pand gelegen aan het Walplein 28 te Brugge (West-Vlaanderen). Momenteel bevindt zich aan de noordelijke zijde, ter hoogte van de Zonnekemeers, een muur met smalle poort. Ten zuiden van deze doorgang is deels verharding aanwezig. De rest van het plangebied is in gebruik als tuin. Aan de westelijke zijde, ter hoogte van de grens met de Bakkersrei, staat een bomenrij. Net ten oosten van het plangebied is een klein openluchtzwembad aanwezig met een oppervlakte van ca. 20m².

Figuur 4 Zicht vanaf de Zonnekemeers op het plangebied. (bron: google.be)

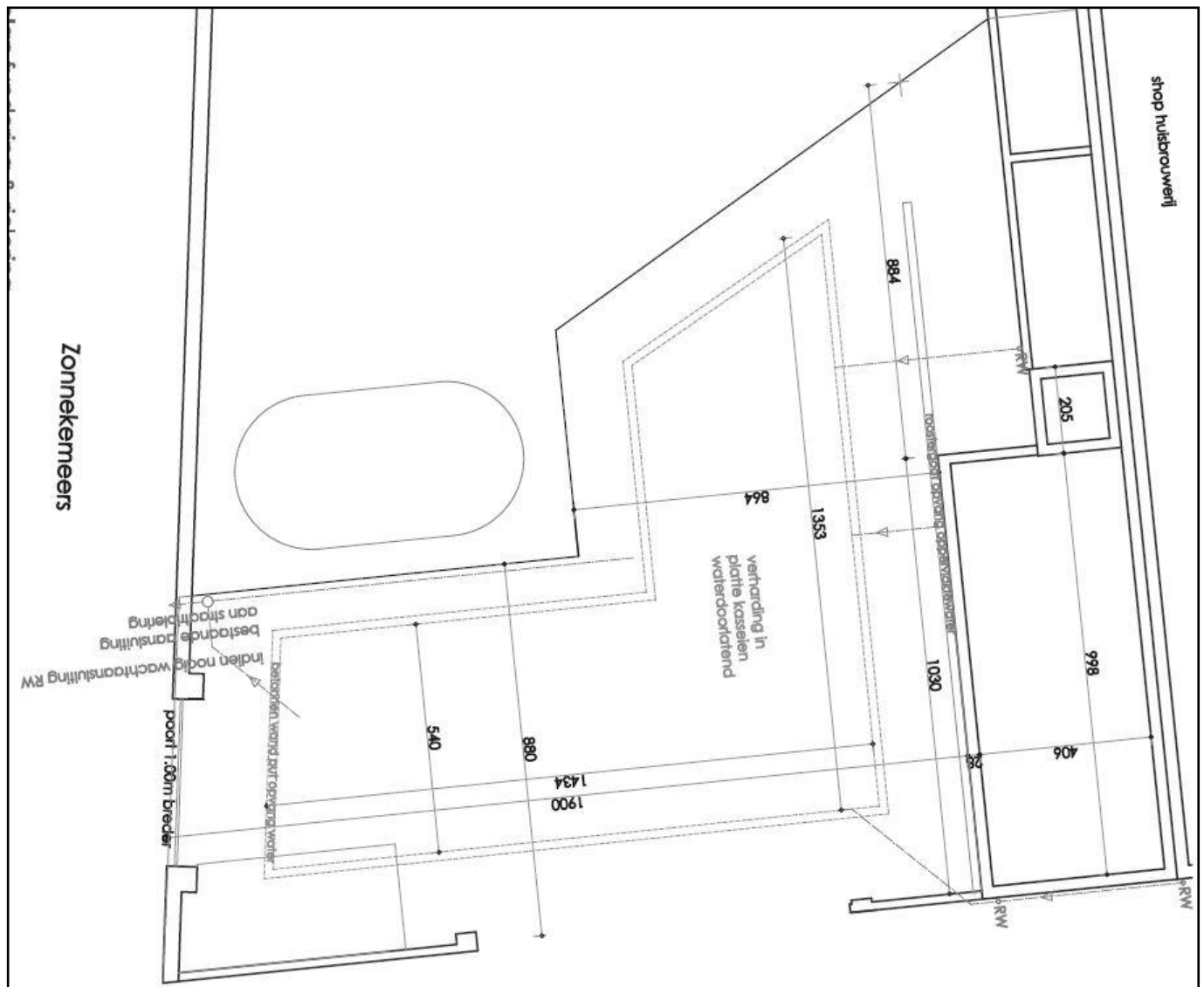

Figuur 5 Zicht op het pand nr. 28. De rode pijl is gericht op de doorgang (poort) aan de Zonnekemeers (bron: google.be).

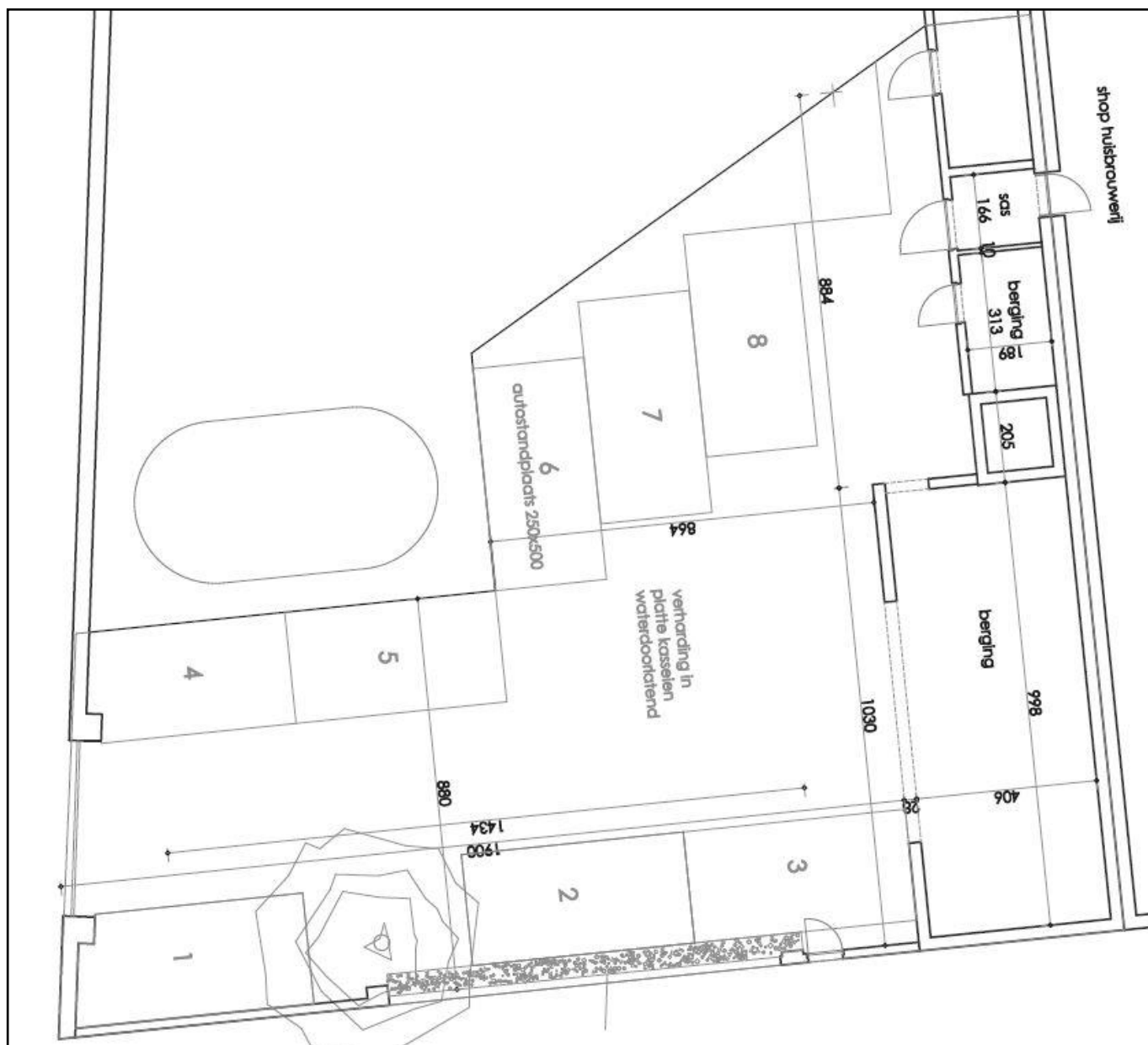
1.2.5.2 Geplande werken

Er wordt een stedenbouwkundige vergunning gevraagd voor het graven van een opvangbekken voor regenwater en de plaatsing van enkele afvoerbuizen voor regenwater (RW-buizen). Het opvangbekken heeft een oppervlakte van ca. 100m². De put die dienst zal doen als opvangbekken zal ca. 2,2m onder het huidige maaiveld worden uitgegraven. De afvoerbuizen, 4 in totaal, worden aangelegd 40cm onder het maaiveld.

Bovengronds worden 8 autostandplaatsen voorzien. De afwerking bestaat uit waterdoorlatende platte kasseien.

Figuur 6 Uitsnede uit het plan der werken. Aan de linkerkant bevindt zich de Zonnekemeers, onderaan de Bakkersrei (bron: initiatiefnemer).

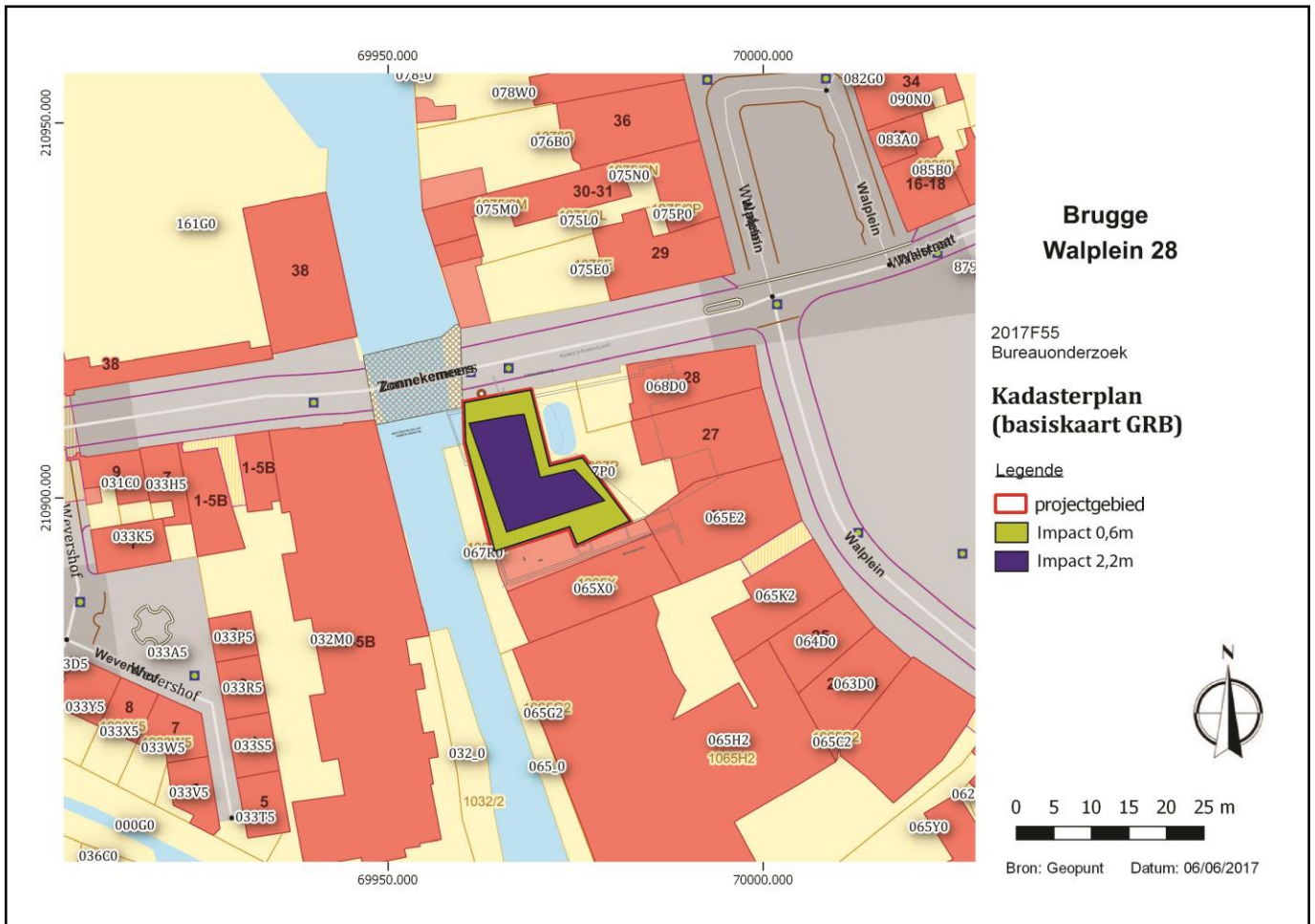

Figuur 7 Bovengrondse afwerking van het projectgebied (bron: initiatiefnemer).

1.2.5.3 Impactbepaling van de werken

In totaal kunnen twee verschillende zones met verschillende impactbepaling aangeduid worden. Enerzijds is er een zone (ca 70m²) waar de werken een impact van circa -60cm¹ t.o.v. het maaiveld zullen hebben (+5,6m TAW). Het betreft de zones waar de nieuwe regenwaterafvoerbuizen worden aangelegd. In de andere impactzone (100m²) wordt het opvangbekken voor regenwater aangelegd. Deze zal tot op een diepte van -2,2m onder het huidige maaiveld (+3,9m TAW) worden uitgegraven.

¹ De buizen worden op -40cm vloei-peil aangelegd. Daar kan nog eens -20cm uitgraving worden bijgeteld.

Figuur 8 Plan der werken, GRB en impactbepaling (bron: GRB en initiatiefnemer).

1.2.6 Onderzoeksmethode- en strategie

1.2.6.1 Methode

Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

1.2.6.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen. De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad van het archeologische erfgoed. Volgend kaartmateriaal werd geconsulteerd t.b.v. de aardkundige analyse van de projectlocatie:

- Tertiair geologische kaart van Vlaanderen
- Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart
- Bodemgebruikerskaart

1.2.6.3 Bekende archeologische vindplaatsen

Dit wijst op vindplaatsen waar de fysieke neerslag van menselijke activiteiten uit het verleden reeds werd vastgesteld en gedocumenteerd. Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het projectgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd.

1.2.6.4 Archeologische indicatoren en cultuurhistorisch kader

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties.

Een algemeen inzicht in de historiek van de stad Brugge werd bekomen door raadpleging van een aantal referentiewerken. Het gaat om *Op het raakvlak van twee landschappen. De vroegste geschiedenis van Brugge* (Hillewaert et al, 2011), *Stedenatlas van Brugge* (Ryckaert, 1991) en *De huizen te Brugge* (Devliegheer, 1975).

Om bij deze casus inzicht te verwerven over de archeologische indicatoren in het plangebied werd onderstaand historisch kaartmateriaal geanalyseerd. Daarbij werd gebruik gemaakt van de websites Cartesius, het Geoportaal en vooral de site www.kaartenhuisbrugge.be.

- Geschilderd plan (eind 15de eeuw)
- Kaart van Jacob van Deventer (ca. 1560)
- Plan van Marcus Gerards (ca. 1562)

- Plan van Sanderus (1641-1644)
- Kaart van F. De Wit (1709)
- Kaart van Ferraris (1777)
- Kaart Vandermaelen (1846-1854)
- Popp-kaart (19de eeuw)
- Orthofoto van 1971
- Orthofoto van 1990
- Orthofoto van 2016

Op basis van dit kaartmateriaal kan de bewoningsgeschiedenis vanaf de tweede helft van de 16de eeuw vastgesteld worden en de eventuele gevolgen ervan op het archeologisch bodemarchief ingeschat worden. Deze gegevens werden aangevuld met informatie afkomstig uit archeologische en historische literatuur, daarnaast is ook gebruik gemaakt van data over de lokale toponymie en geschiedenis. De keuze van de bronnen is gebaseerd op graad van relevantie en toegankelijkheid.

1.2.6.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van de planlocatie bepaalt in belangrijke mate de gaafheid en bewaringsgraad van het archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de versterking van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, verslagen van bodemonderzoeken of informatie uit de aardwetenschappelijke kaarten een grote rol spelen bij het correct inschatten van de aanwezigheid en van de bewaringstoestand van de archeologische resten.

1.2.6.6 Algemene wetenschappelijke advisering en advies van specialisten

Er werd advies ingewonnen van Raakvlak (Intergemeentelijke Dienst voor Archeologie in Brugge en Ommeland).

1.3 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem. Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.3.1 Ruimtelijke situering

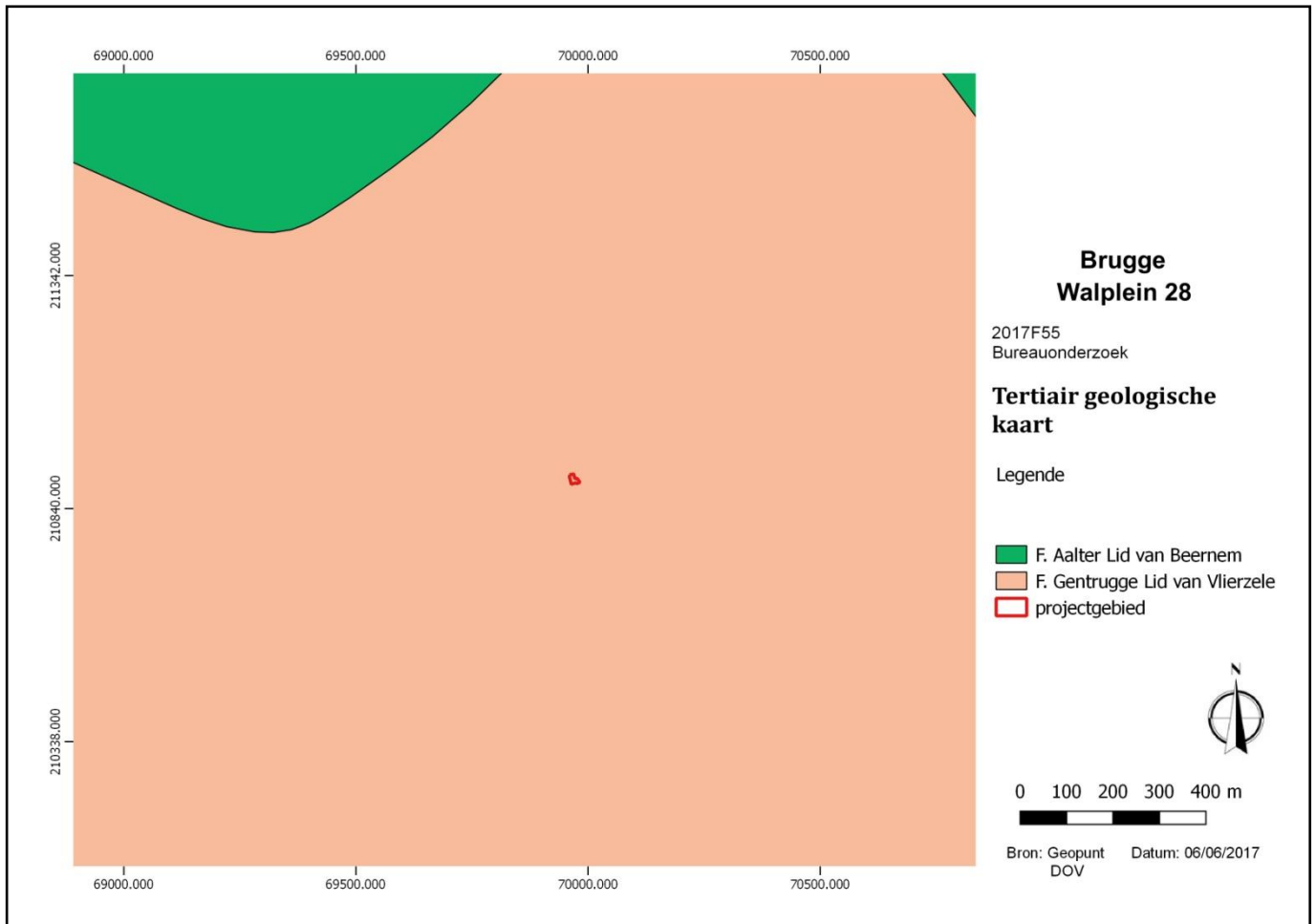
Het projectgebied is gelegen in de stad Brugge, in de provincie West-Vlaanderen. Het projectgebied situeert zich op de hoek van het Walplein (ten oosten) met de Zonnekemeers (ten noorden), meer bepaald in de tuin van het pand Walplein 28. Ten westen van het plangebied loopt de Bakkersrei. Het projectgebied ligt ca. 650 ten zuiden van de Markt van Brugge.

1.3.2 Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens

1.3.2.1 Geologie

1.3.2.1.1 Tertiair

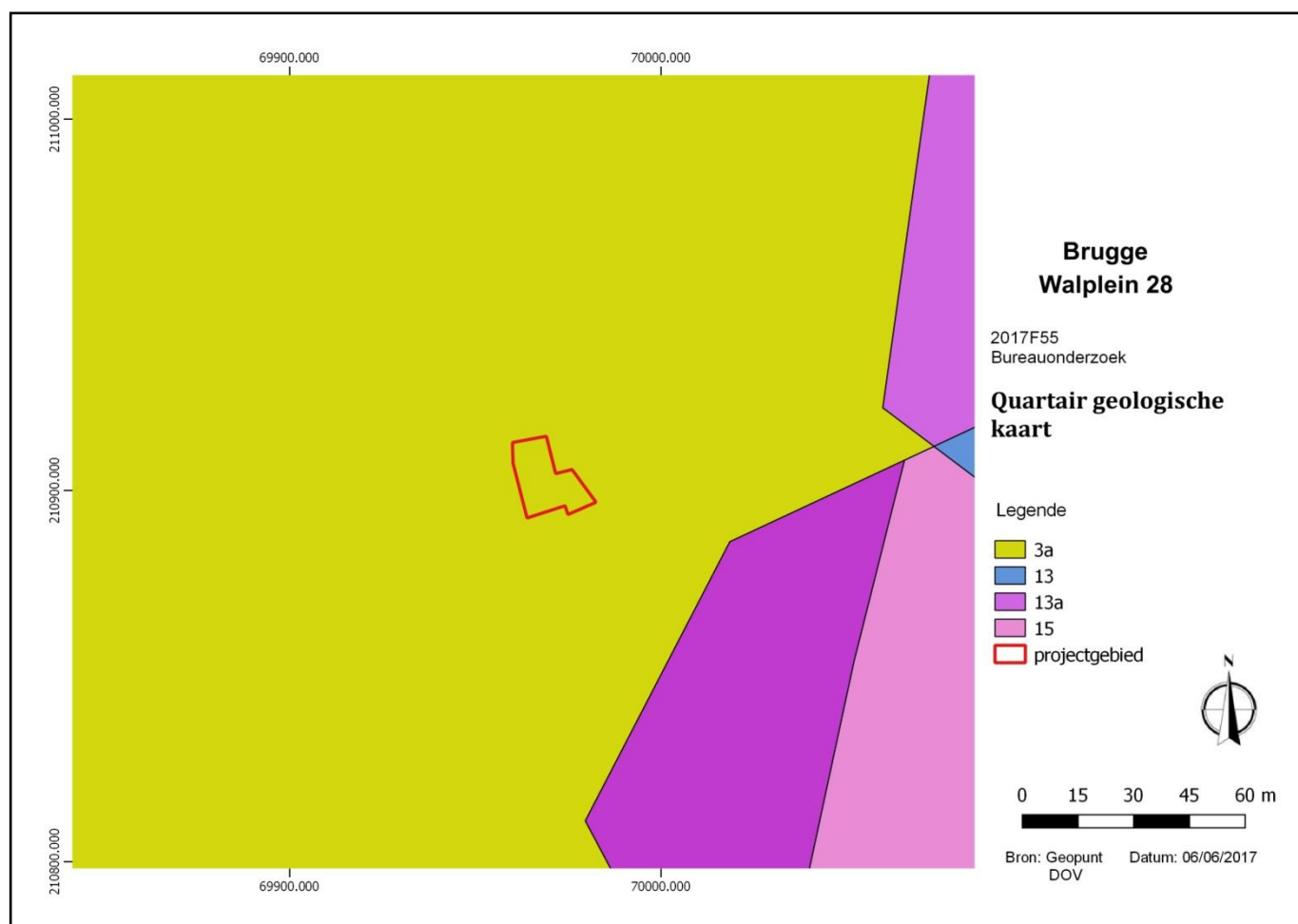
Het projectgebied is gelegen in het Lid van Vlierzele (Formatie van Gentbrugge). Het betreft groen tot grijsgroen fijn zand, soms kleihoudend, met plaatselijk dunne zandsteenbankjes. Deze zanden werden afgezet in een epicontinentale zee.

Figuur 9 Het projectgebied aangeduid op de Tertiaire kaart (bron: geopunt en DOV).

1.3.2.1.2 Quartair

Op het tertiair rust het quartair pakket en dat wordt in het projectgebied gekenmerkt door sequentie 3a. Hier zijn jongere afzettingen bovenop de pleistocene sequentie te verwachten, met name fluviatiele.

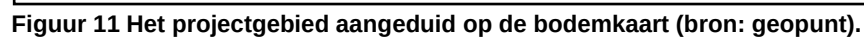

Figuur 10 Het projectgebied aangeduid op de Quartaire kaart (bron: geopunt en DOV).

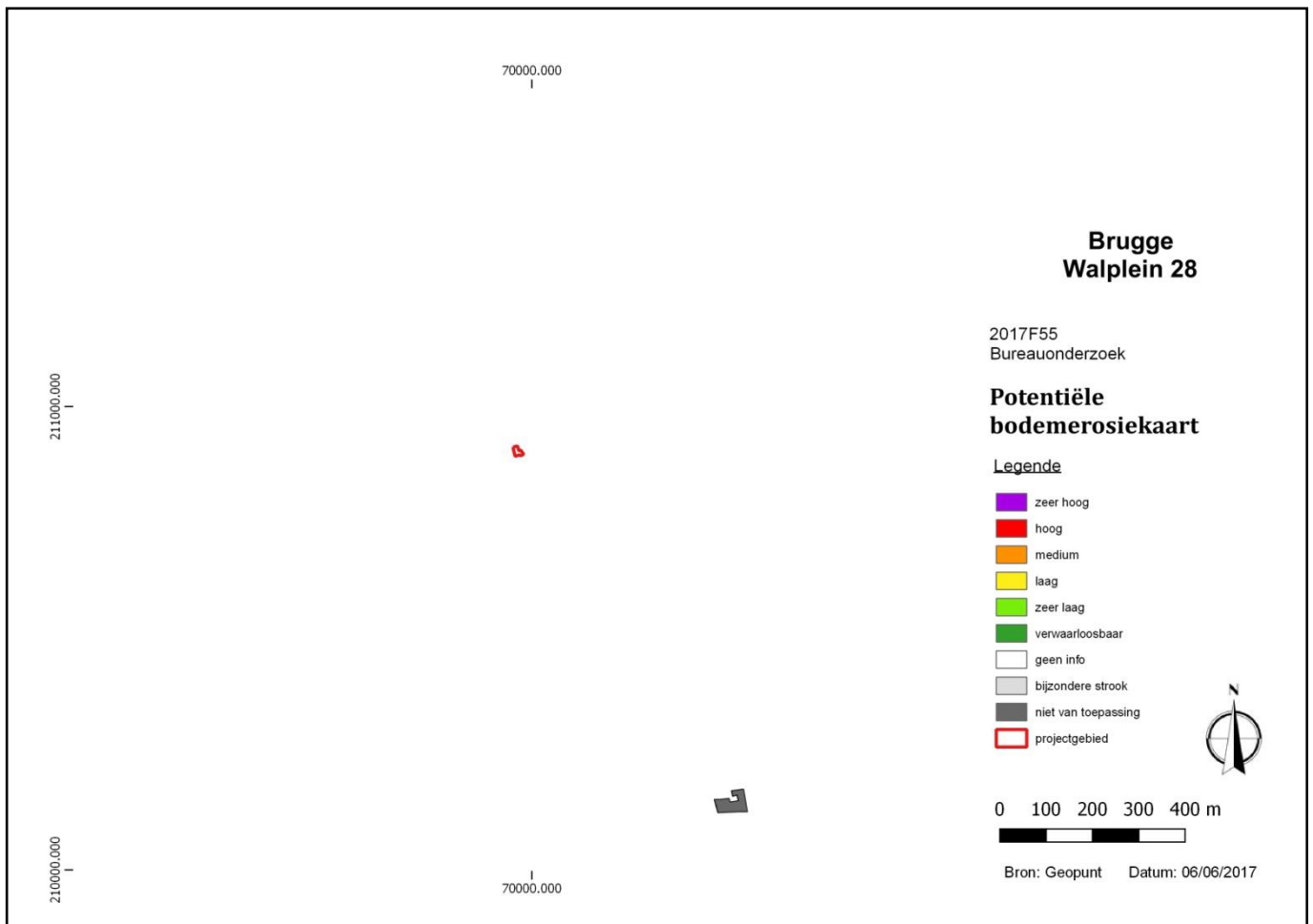
1.3.2.2 Bodem

1.3.2.2.1 Bodemtypes

Op de bodemkaart is het onderzoeksgebied aangeduid als bodemtype 'OB'. Deze afkorting wil zeggen 'bebouwde zone'. De hele binnenstad van Brugge is op deze wijze aangeduid. Welk bodemtype zich er precies bevindt in het onderzoeksgebied is uit dit document niet af te leiden. In de ruimere omgeving zijn de meeste gronden gekarteerd als ZbG, ZaG en LFp. Enkele enclaves van lemig zand met dezelfde drainage en bodemontwikkelingspatroon kunnen eveneens gevonden worden. De bodemontwikkelingsklasse "G" overkoepelt de profielontwikkelingssymbolen "b", "g" en "h". Het gebruik van een klasse in plaats van één enkel symbool is omwille van de grote variabiliteit kenmerkend voor de dekzandrug ter hoogte van Brugge.

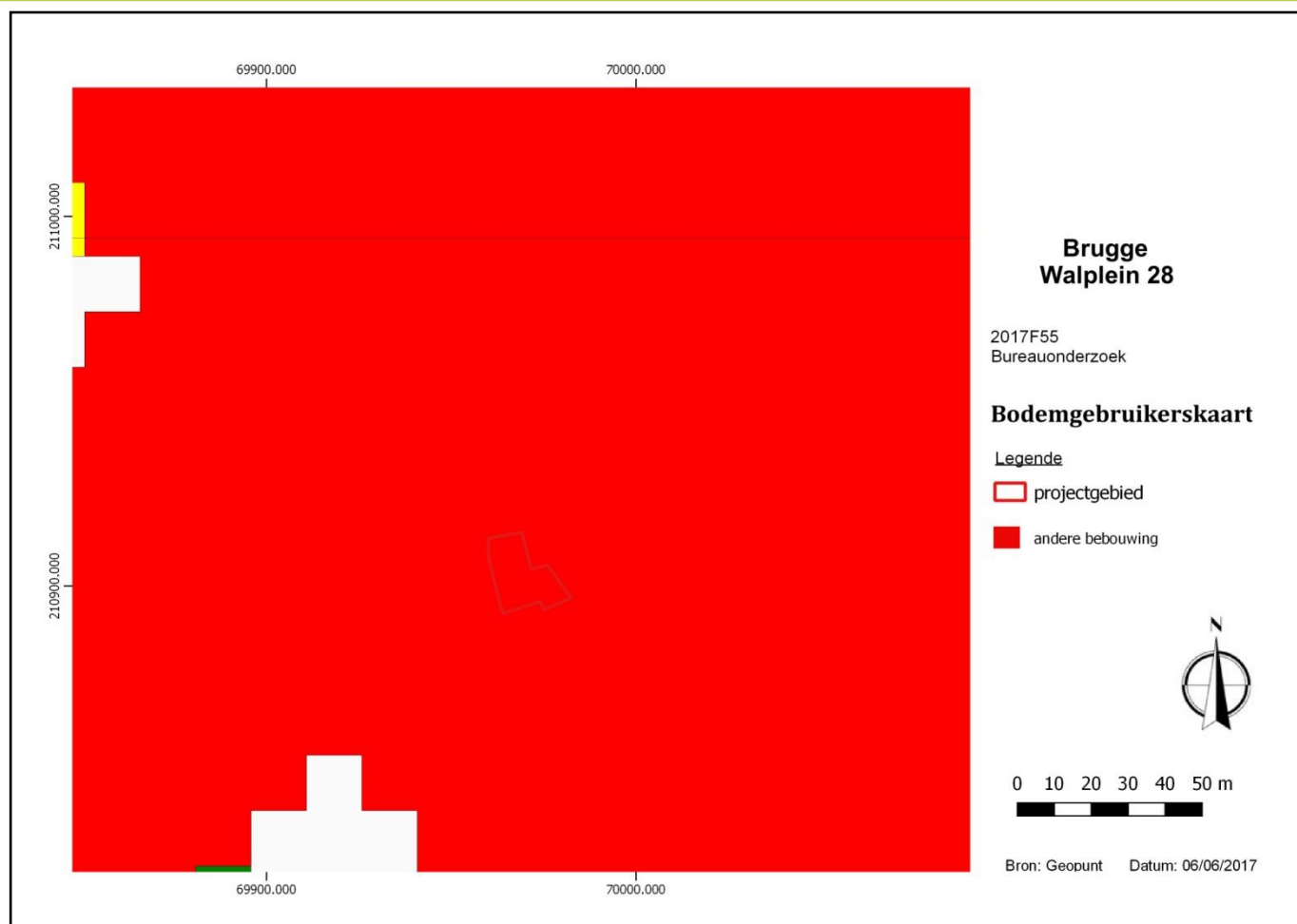
De potentiële bodemerosie van het projectgebied is gezien de stedelijke context niet gekend.

Figuur 12 Het projectgebied aangeduid op de potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt).

1.3.2.2.3 Bodemgebruik

Het plangebied ligt ter hoogte van de rode kleur (andere bebouwing).

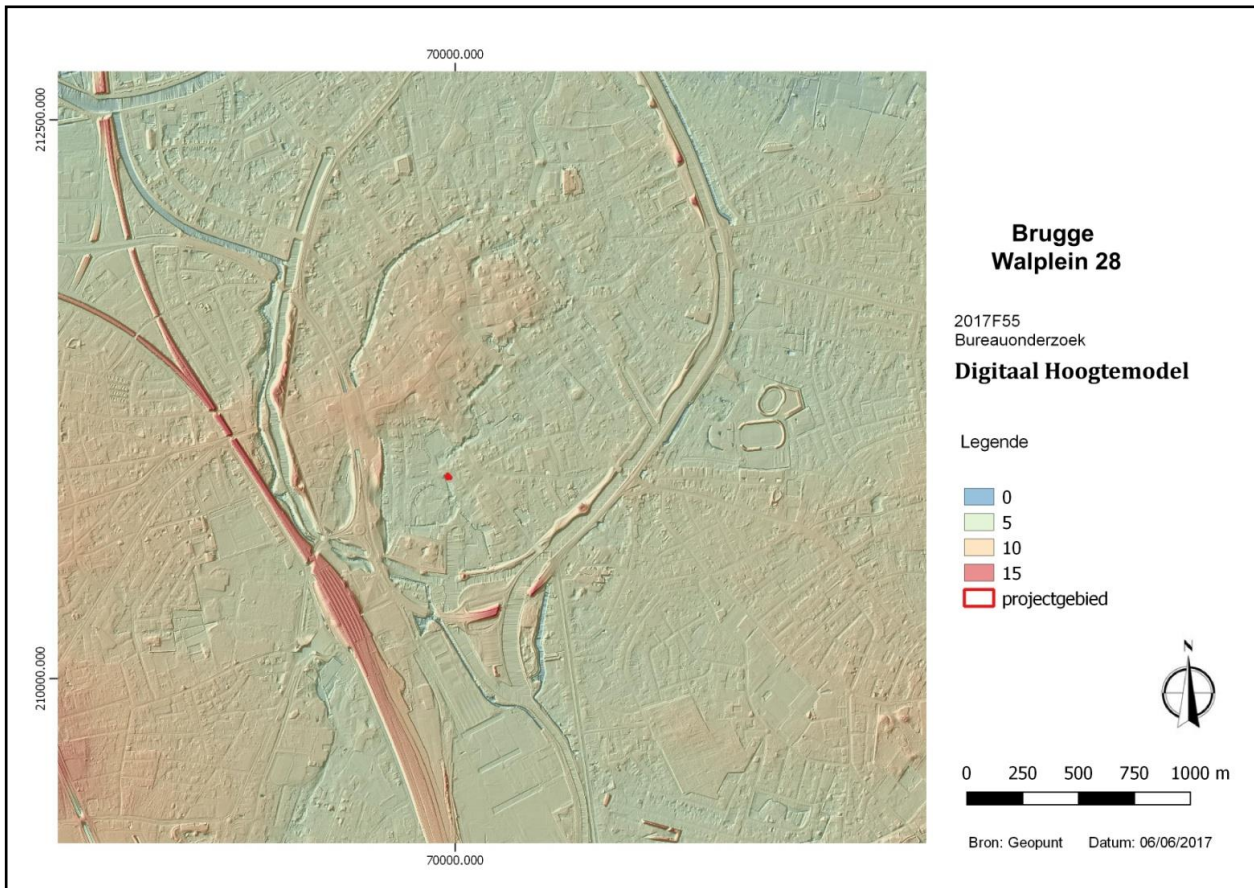

Figuur 13 Het projectgebied op de bodemgebruikerskaart (bron: geopunt).

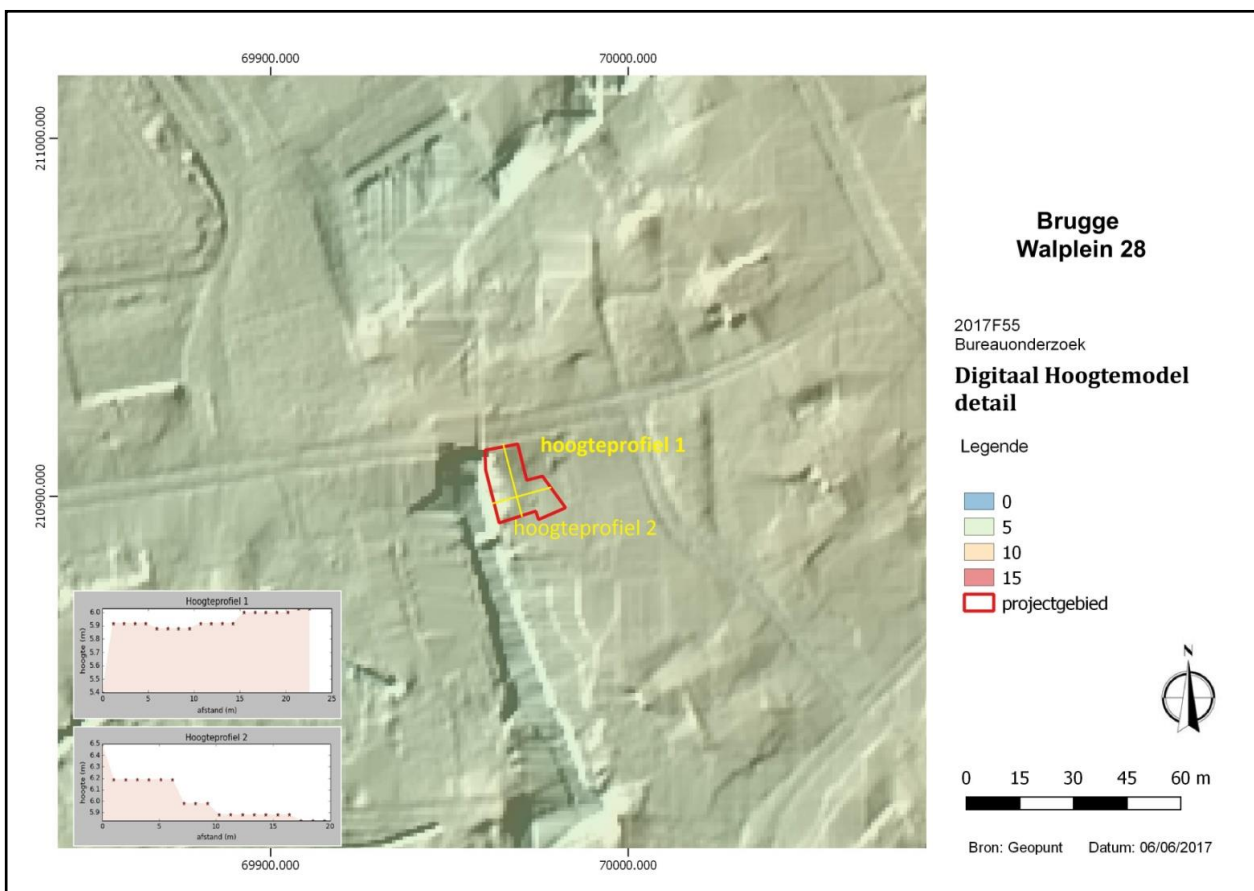
1.3.2.3 Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop

Brugge is gelegen op de overgang tussen kustvlakte (polders) en zandstreek. Op de overzichtskaart van het DTM is duidelijk te zien hoe Brugge gelegen is op de west-oost verlopende grote pleistocene zandrug die te volgen is van Jabbeke, over Brugge, Maldegem tot in Stekene. Ter hoogte van het latere Brugge forceerde het afvloeiende water zich een weg door de zandrug, waardoor het oostelijk deel van de stad en de randgemeente Assebroek beduidend lager gelegen en drassig zijn. Het plangebied bevindt zich duidelijk net ten zuiden van de hoger gelegen stadsdelen. De oorspronkelijke Reie, aangevuld met verschillende kleinere beken die zich bij de rivier vervoegden, werden doorheen de middeleeuwen druk gebruikt, uitgebreid en omgevormd tot de huidige gekende 'Reitjes'. De oorspronkelijke Reie komt de stad binnen via het Minnewater en is te volgen via de Dijver, de Groenerei, Sint-Annarei en verlaat de binnenstad vervolgens via de Langerei en de Dampoort. De Reie mondde uit in een getijdengeul en had volgens recente gegevens wellicht een vrij brede overstromingszone. De Kraanrei, inmiddels grotendeels ondergronds, werd wellicht uitgegraven in een bestaande depressie in de zandrug en sloot zo het oudste stadsdeel af.

Op het detail van het DTM is te zien dat het reliëf van het plangebied een vrij vlak verloop kent, tussen de +5,9m TAW en de +6,4m TAW.

Figuur 14 Het projectgebied aangeduid op het DTM (bron: geopunt).

Figuur 15 Het projectgebied aangeduid op het DTM (bron: geopunt).

Figuur 16 Overzicht en benoeming van de belangrijkste waterlopen in Brugge. Het plangebied wordt d.m.v. een groene markering aangeduid. (bron: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Coupure.jpg>)

1.3.3 Gekende archeologische waarden

1.3.3.1 Historisch en cartografisch onderzoek

1.3.3.1.1 Historische achtergrond²

De Burg, gelegen op het knooppunt tussen Romeinse weg Oudenburg-Aardenburg en rivier de Reie, vormt de kern van het vroegmiddeleeuwse ontstaan van Brugge. Op deze plek bevond zich de grafelijke burcht met bijhorend grafelijk Sint-Donaascomplex. De versterking dateert wellicht uit de eerste helft van de 9de eeuw. Het complex van ca. 1ha was opgehoogd, omgracht en omwald en werd later voorzien van vierkante muur met torens. Onder Arnulf I (918-965) werd de Burg uitgebouwd en verder versterkt met vier poorten. Er verscheen een grafelijke kerk, waar later een kapittel van kanunniken werd bijgevoegd.³ De vroegste vermelding van 'Brugge' is teruggevonden in een bron uit 840-875 en de naam werd toen gespeld als 'BRVCCIA'. Het toponiem is af te leiden van het Germaanse 'brugjo' dat brug, havenbrug of knuppeldam betekent.⁴ De plaats werd dus initieel zeer functioneel benoemd. Vanaf het derde kwart van de 9de eeuw vervulde Brugge wellicht al een centrumfunctie in de streek.⁵

De eerste nederzetting bestond uit verschillende bewoningskernen en bevatte twee kerken. Naast de militaire kern op de Oude Burg ontstond er eveneens een nederzetting ter hoogte van het Simon Stevinplein waar zich wellicht ook de vroegste marktplaats bevond. Bij de huidige Spiegelrei, een natuurlijke depressie, was wellicht de vroegmiddeleeuwse haven gelokaliseerd, waarbij zich een maritiem handelskwartier ontwikkelde.

De eerste stadsomwalling dateert van 1127-1128 en werd voltooid onder impuls van de moord op Karel de Goede. Deze omwalling is nog in de stadsstructuur bewaard gebleven. Hierop volgend, in de 13de-14de eeuw, ontplooidde de stad zich maximaal. Dankzij de welvaart binnen het graafschap Vlaanderen en het ontstaan van het Zwin kon Brugge zich ontwikkelen als zeehandelmetropool binnen Europa met belangrijke internationale geldmarkt. Zo groeiden nieuwe wijken buiten de eerste omwalling aan. Op het einde van de 13de eeuw werd een tweede ruimere omwalling noodzakelijk.

De grootste bloei van Brugge situeert zich tussen 1280 en 1480. Tegen de 16de eeuw blijkt de economische rol van de stad echter uitgespeeld door de verzanding van het Zwin. Door brandgevaar (er waren al wijkbranden in 1412 en 1415) worden houten gevels in de 17de eeuw systematisch vervangen door steen. Vanaf 1614 wordt de bestaande tweede omwalling omgevormd tot een gebastioneerde vesting.

² Met dank aan Frederik Roelens (Raakvlak) voor de aanlevering van de historische bronnen.

³ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/302290> (geraadpleegd op 15/06/2017)

⁴ GYSSELING 1960, 195.

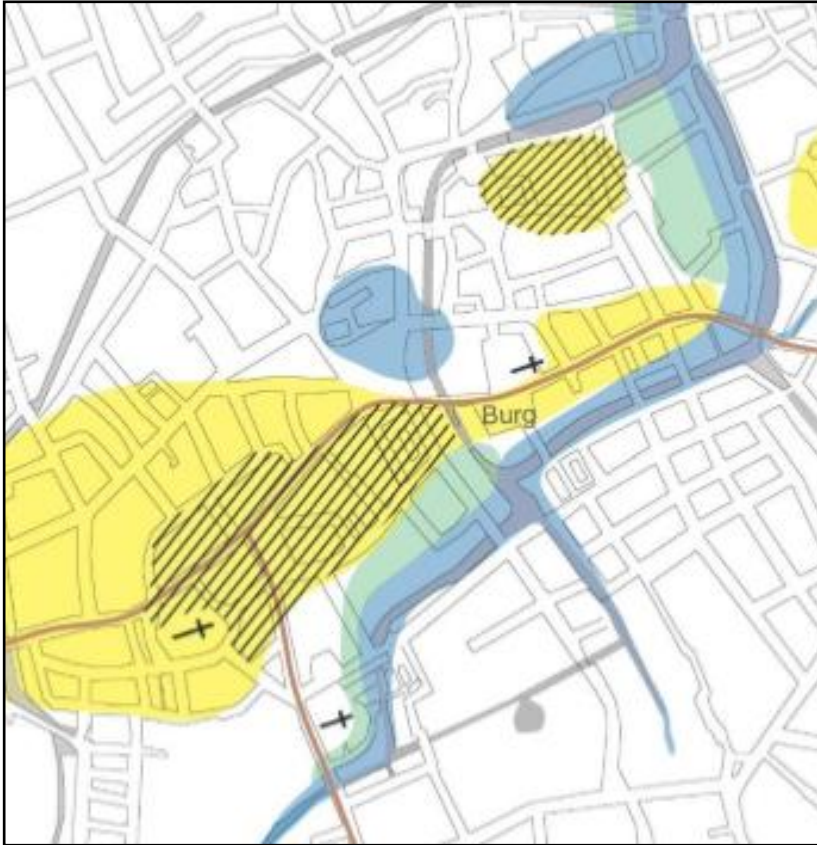
⁵ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/140001> (geraadpleegd op 15/06/2017)

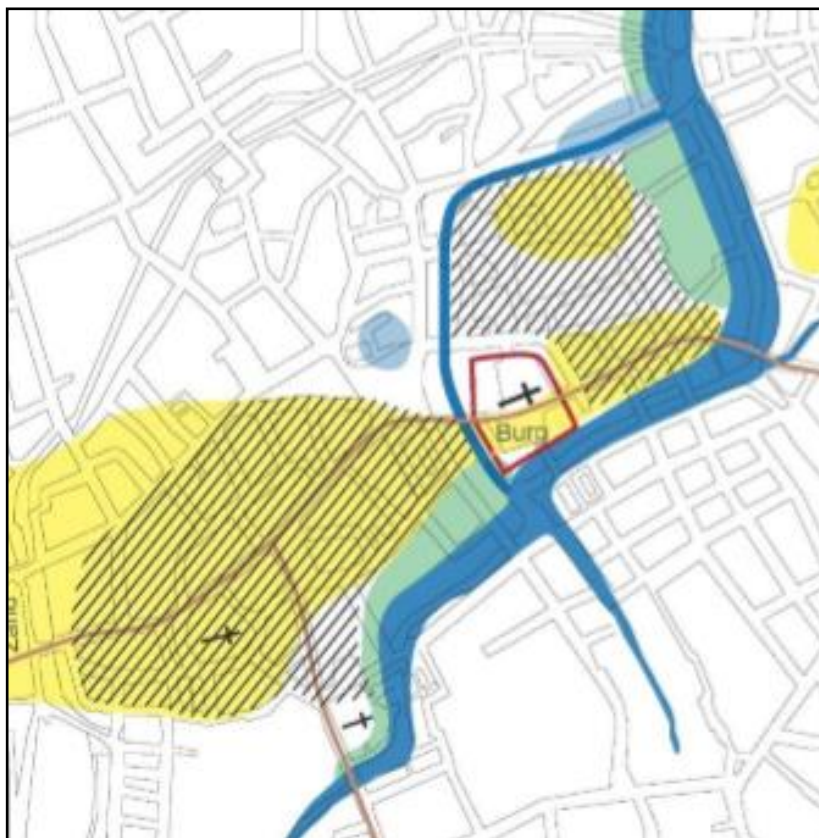
Figuur 17 Reconstructie van het landschap waarin de nederzetting, die later Brugge genoemd wordt, zal groeien. Legende: donkerblauw: burchtgracht, middenblauw: Reie, lichtblauw: depressie, groen: overstromingszone van de Reie, geel: zandrug (bron: Hillewaert et al, 2011, p.119).

Figuur 18 Reconstructiekaart van het Brugse centrum in de eerste helft van de 10de eeuw. Legende: oranje: burchtzone, bruin: weg, arcering: bewoning (bron: Hillewaert et al, 2011, p.145).

Figuur 19 Reconstructiekaart van het Brugse centrum in de tweede helft 10de eeuw. Legende: blauw: Reie, lichtblauw: depressie, groen: overstromingszone van de Reie, geel: zandrug, bruin: wegas, arcering: bewoning (bron: Hillewaert et al, 2011, p.150).

Figuur 20 Reconstructiekaart van het Brugse centrum in de 11de eeuw. Legende: rood: burchtmuur, blauw: Reie, lichtblauw: depressie, groen: overstromingszone van de Reie, geel: zandrug, bruin: wegas, arcering: bewoning. (bron: Hillewaert et al, 2011, p.150).

1.3.3.1.2 Historische kaarten

Een eerste cartografische bron is het zogenaamde 'geschilderd plan van Brugge'. Eigenlijk is dit geen plan maar een chorografie of een schuin bovenzicht. Deze kaart is duidelijk opgesteld om het imago van de stad op te krikken, met de klemtoon op het netwerk van waterwegen, met als culminatiepunt een volstrekt fictieve handelskom. Recent onderzoek heeft gewezen op de gevaren van het gebruik van dit document in detailstudies. Het is inderdaad moeilijk om het plangebied correct aan te wijzen op het geschilderd plan. Het lijkt er op dat er al bewoning aanwezig is ter hoogte van het Zonnekemeers. Het projectgebied ligt binnen deze bewoning en het achtererf ervan.

De kaart van Jacob van Deventer (circa 1560) is de eerste nauwkeurige plattegrond van Brugge, opgemaakt met behulp van driehoeksmeting op het terrein. De gebouwen zijn summier in perspectief weergegeven. Binnen het plangebied staat een woning haaks op de huidige Zonnekemeers. Ook het achtererf van deze woonst valt binnen het projectgebied.

De kaart van Marcus Gerards uit 1562 is een interessante kaart voor de kennis van het laatmiddeleeuwse Brugge. In het zuiden van het plangebied staat een gebouw afgebeeld. Deze staat langs de Bakkersrei. Op de kaart van Sanderus (ca. 1641-1644) staat het plangebied volgebouwd. Ook langs de Bakkersrei is een huizenblok zichtbaar. Op de kaart van F. De Wit uit 1709 is een zelfde situatie zichtbaar.

Op de website Kaart en Huis Brugge zijn verder meerdere cartografische bronnen beschikbaar van de Brugse binnenstad voor de 17de en 18de eeuw. Deze geven meestal slechts een veralgemeende weergave van de verschillende woonblokken en percelen, zonder details van de individuele huizen en publieke gebouwen. De kaart van Ferraris (1777) geeft een woonblok weer ter hoogte van het plangebied. De kaart Vandermaelen (146-1854) is niet gedetailleerd genoeg en biedt geen verdere informatie over het plangebied. Op de Popp-kaart (1842-1879) wordt net ten noorden van het plangebied

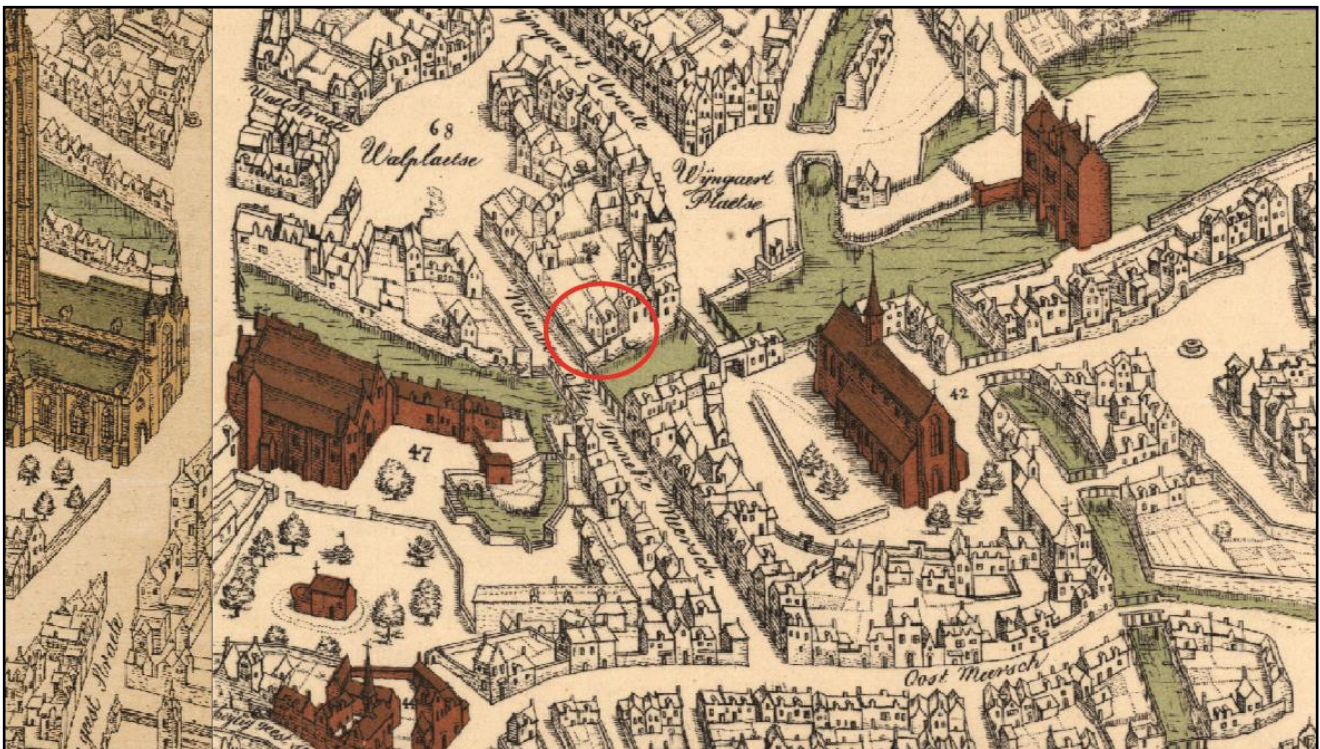
een huizenblok weergegeven. Voorts komt het plan sterk overeen met de hedendaagse situatie. Vermoedelijk in de loop van de 20ste eeuw werd het huizenblok aan het Zonnekemeers afgebroken en de straat verbreed. De huidige situatie is te zien op de orthofoto's van 1971, 1990 en vooral 2016.

Figuur 21 Uitsnede uit het zogenaamde 'geschilderd plan van Brugge, gedateerd tussen 1537 en 1557. (bron: Musea Brugge)

Figuur 22 Uitsnede uit de kaart van Jacob van Deventer (ca. 1560). (bron: kaartenhuisbrugge.be)

Figuur 23 Uitsnede uit het plan van Marcus Gerards (ca. 1562) (bron: kaartenhuisbrugge.be)

Figuur 24 Plan van Sanderus (1641-1644) (bron: kaartenhuisbrugge.be).

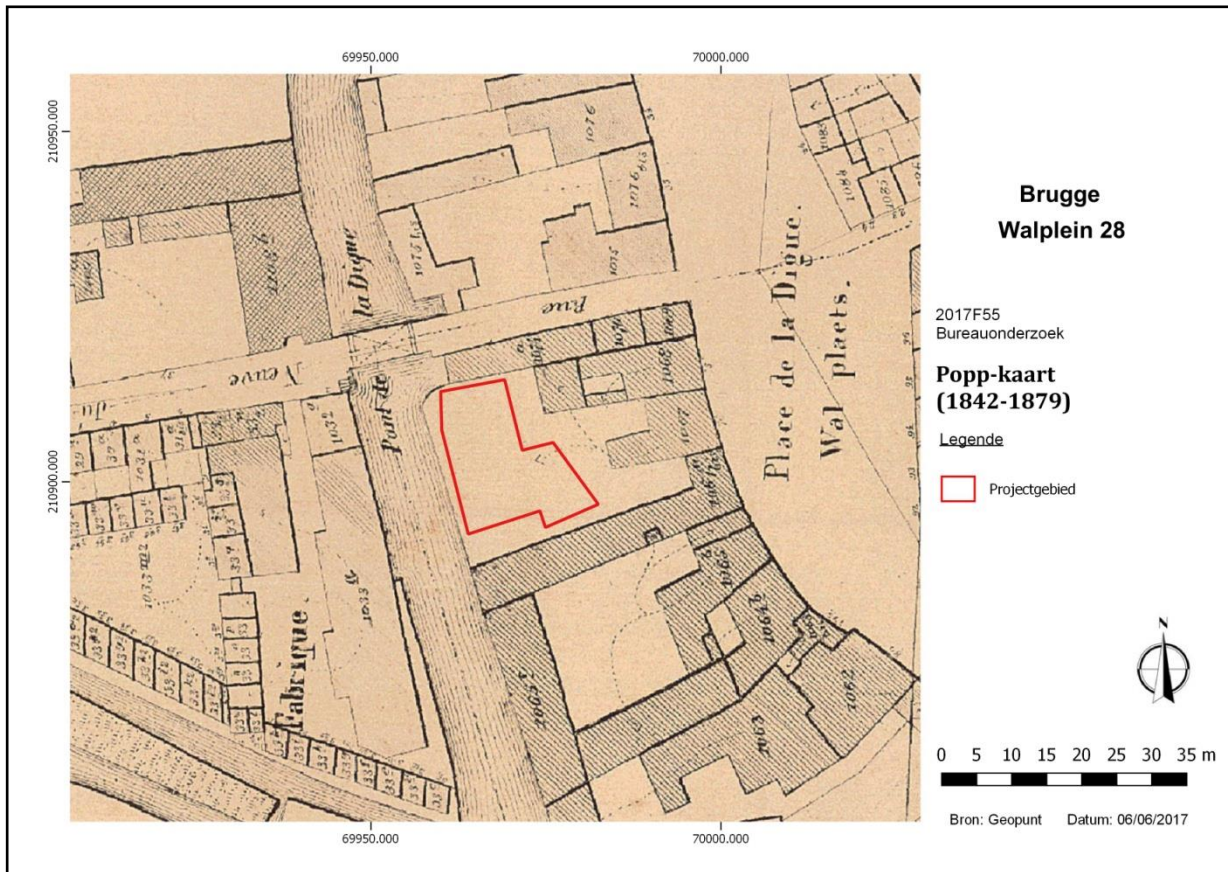
Figuur 25 Uitsnede uit de kaart F. De Wit (ca. 1709) (bron: kaartenhuisbrugge.be)

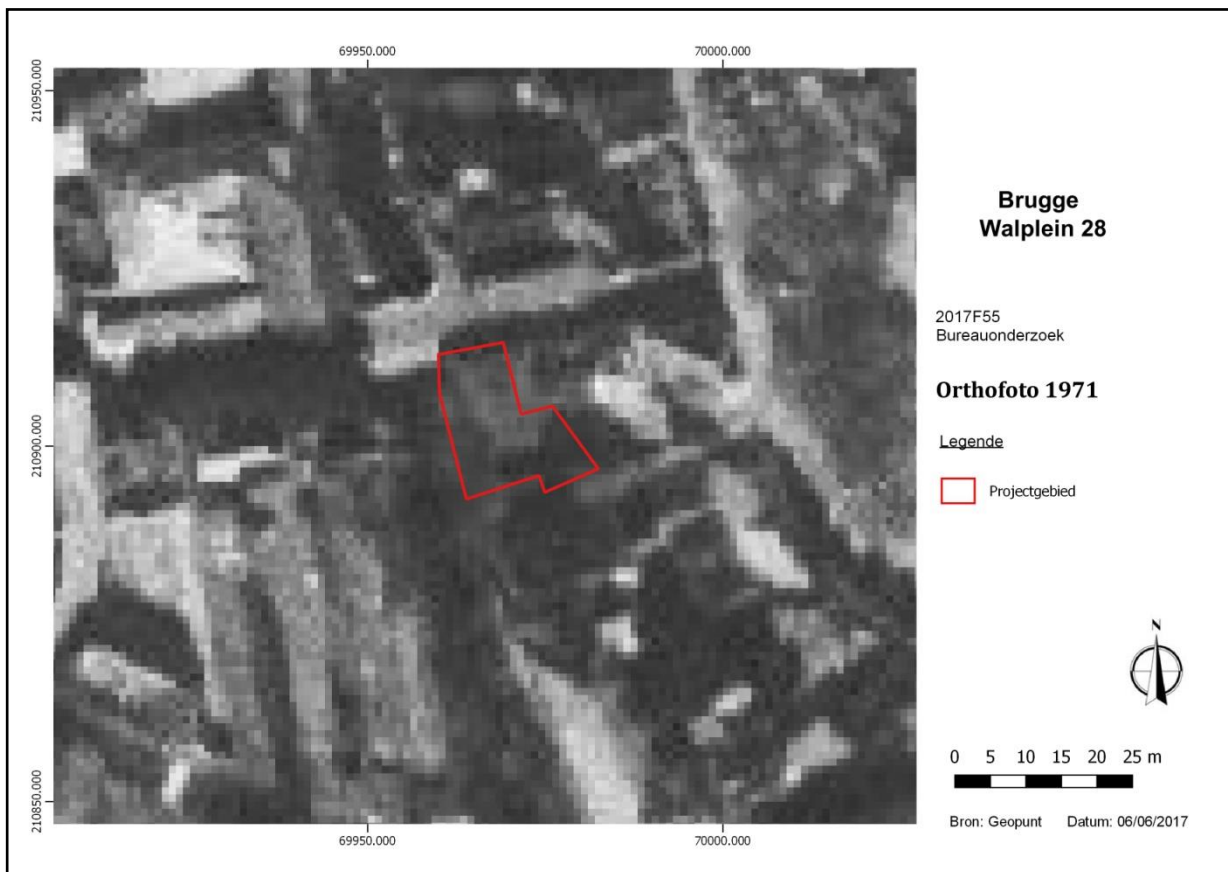
Figuur 26 Uitsnede uit de kaart van Ferraris (1777). (bron: geopunt)

Figuur 27 Uitsnede uit de kaart Vandermaelen (1846-1854) (bron: geopunt)

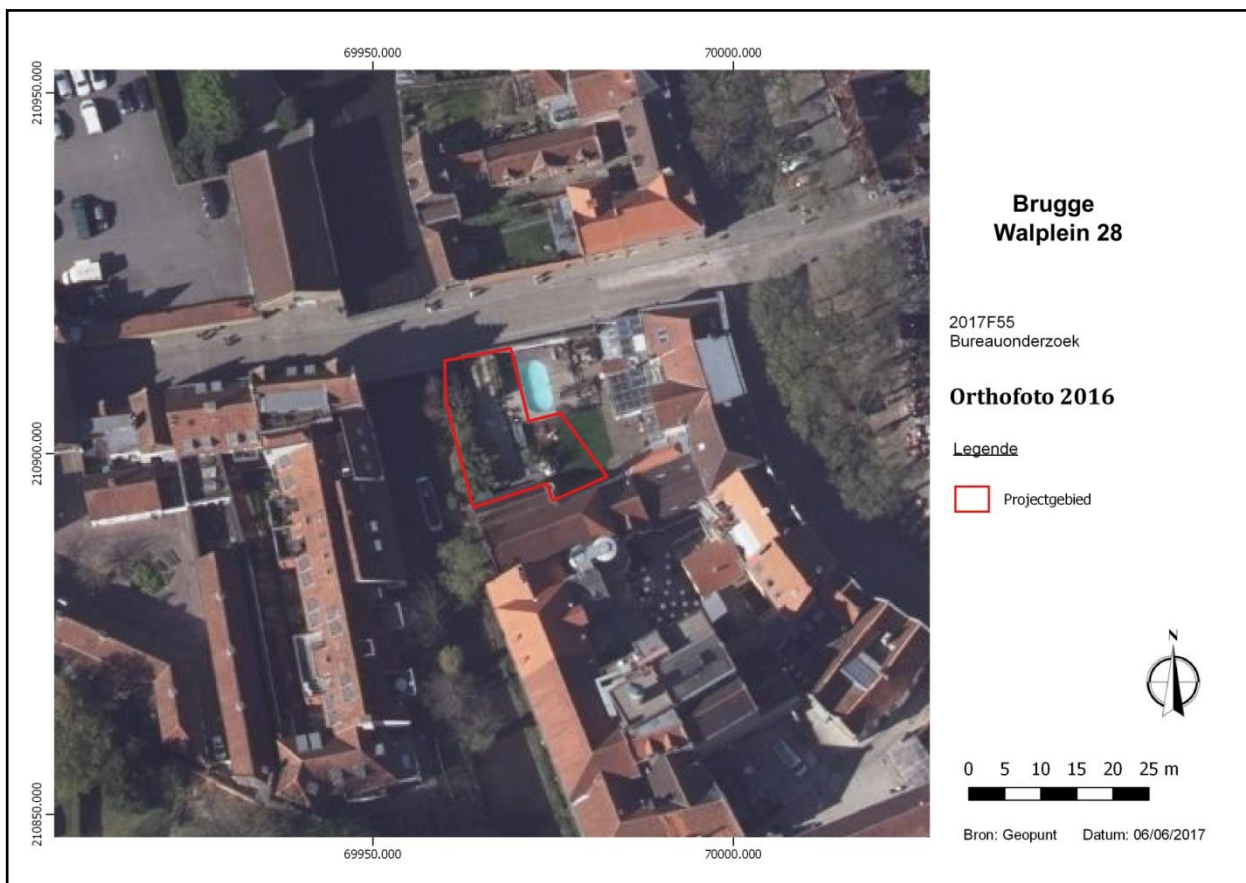
Figuur 28 Uitsnede uit Popp-kaart (1842-1879) (bron: geopunt).

Figuur 29 Orthofoto uit 1971 (bron: geopunt).

Figuur 30 Orthofoto uit 1990 (bron: geopunt).

Figuur 31 Orthofoto uit 2016 (bron: geopunt).

1.3.3.2 Beschrijving van de gekende archeologische waarden

Voor het onderzoeksgebied werden in de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) van Onroerend Erfgoed in de nabije omgeving volgende archeologische (indicatieve) waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld.

1.3.3.2.1 Romeinse periode

Aan de Garenmarkt I (ID152388) werd een niet nader omschreven Romeinse vondst vermeld.

1.3.3.2.2 Middeleeuwen

Ten westen van het plangebied, ter hoogte van het Koning Albertpark en 't Zand (ID 155183) werd een losse vondst uit de vroege middeleeuwen gedaan. De andere resten dateerden uit de 17de en 19de eeuw. Ten noordoosten van het plangebied ligt de Onze-Lieve-Vrouwekerk (ID 154973). Tijdens opgravingen werden een 14-tal grafkelders aangetroffen (o.a. van Maria van Bourgondië). Vele van deze grafkelders waren beschilderd. Ter hoogte van het Guido Gezelleplein I (ID 77315) werden eveneens enkele grafkelders uit de late middeleeuwen aangetroffen.

Net ten noorden van het plangebied werd op de site van Oud Sint-Janshospitaal (ID 155051) sporen uit volle en late middeleeuwen aangetroffen. Het ging om de Romaanse funderingen van het hospitaalgebouw en enkele graven met beschildering uit de late middeleeuwen.

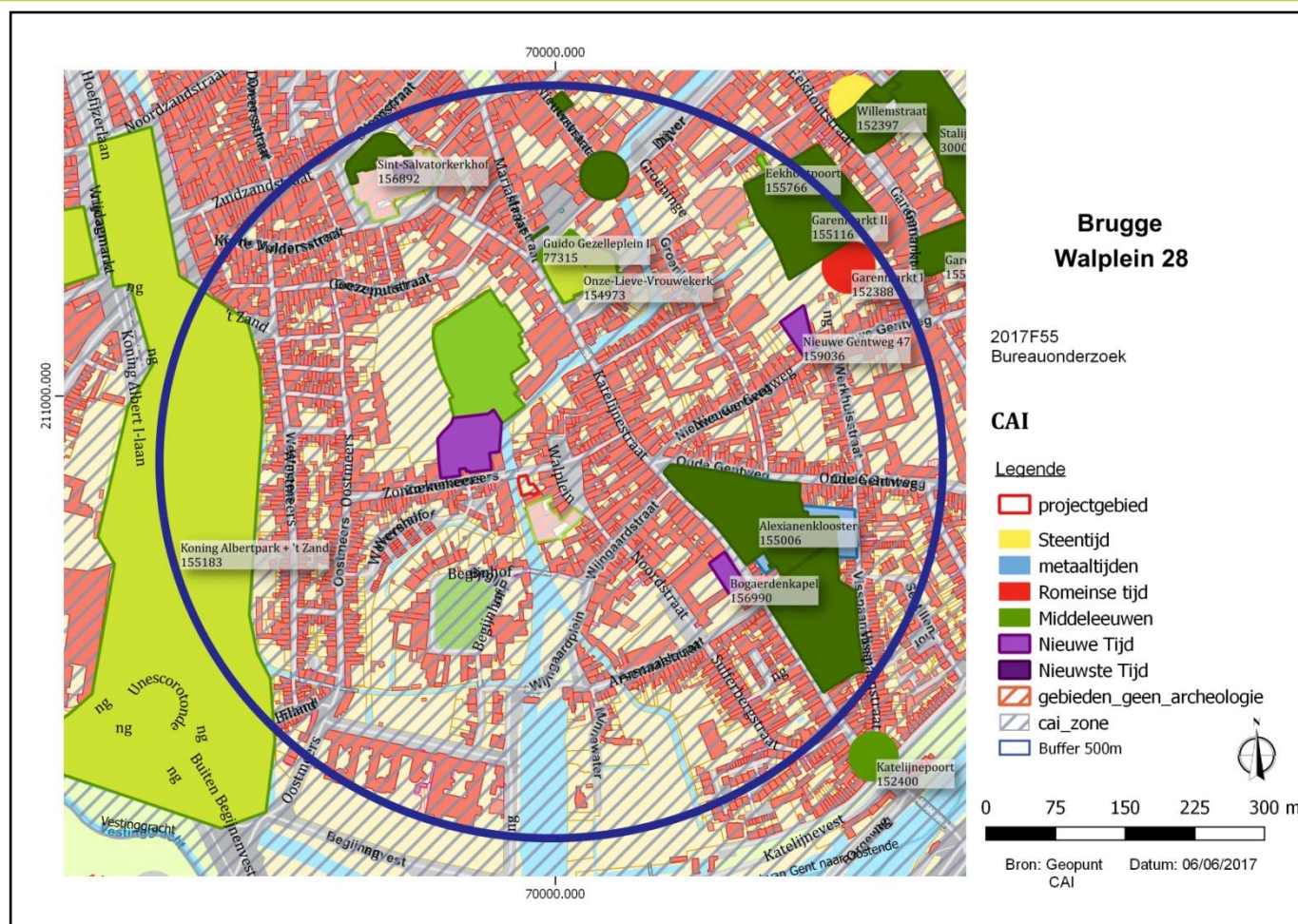
Ten oosten van het plangebied bevindt zich het Alexianenklooster (ID 155006). Tijdens opgravingen werden er resten uit de late middeleeuwen aangetroffen.

1.3.3.2.3 Nieuwe Tijd

Net ten noordwesten van het projectgebied bevindt zich de Mariastraat 38 (MOH - Oud Sint Jan ID 150349). In 2007 werd een beperkt proefsleuvenonderzoek van 4 sleuven uitgevoerd voor de bouw van een Museum voor Oude Historie (MOH) op de site oud Sint-Jan, de parking. Behalve de restanten van een 17de-eeuwse beerput, kwamen hierbij geen relevante archeologische sporen aan het licht. Het hele terrein was sterk verstoord en bevatte postmiddeleeuws ophogingsmateriaal. Er werden sleuven getrokken tot 3 meter diepte.⁶

In de Bogaerdenkapel (ID 156990) werd een vlakgraf aangetroffen. Tijdens aan archeologisch onderzoek in 2012 werd ter hoogte van de Nieuwe Gentweg (ID 159036) resten van 16de eeuwse bewoning aangetroffen.

⁶ Informatie verkregen van Jan Huyghe (Raakvlak).

Figuur 32 CAI kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: geopunt & CAI).

1.3.3.3 Projectgebied gesitueerd ten aanzien van zijn landschappelijk en culturele kader

De locatie situeert zich binnen het historisch stadscentrum van Brugge en binnen de CAI zone. Het projectgebied is gelegen ter hoogte van het Walplein. Dit plein waarvan de naam, voor het eerst vermeld wordt in 1342, verwijst naar de ligging van het pleintje parallel met de gracht van de tweede stadsomwalling.⁷ Het huis, waarvan de tuin ervan het projectgebied omvat, is vastgesteld als bouwkundig erfgoed 'Ensemble van burgerhuizen met neoclassicistische lijstgevel'.⁸

1.3.4 Onderzoeksvragen vs. bureauonderzoek

Wat is, op basis van de bestaande bronnen, het archeologisch potentieel van het projectgebied? Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van één of meerdere archeologische sites?

Op basis van het bureauonderzoek kan geconcludeerd worden dat het archeologisch potentieel van dit projectgebied vrij groot is. Ter hoogte van het projectgebied wordt bewoning afgebeeld vanaf de late middeleeuwen. Het plangebied ligt tevens op het achtererf van deze bewoning.

⁷ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/112042> (geraadpleegd op 15/06/2017)

⁸ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/82227> (geraadpleegd op 15/06/2017).

Indien niet, kan de afwezigheid van indicaties op basis van de resultaten van het bureauonderzoek verklaard worden?

NVT

Indien wel, kan op basis van bestaande bronnen bepaald worden wat de aard, datering en bewaring is?
Zie hoger.

Wat is de verstoringshistoriek van het plangebied en welke invloed heeft dit op het archeologisch potentieel van het terrein?

Een kleine zone binnen het plangebied is verhard. Net ten oosten is een klein zwembad aangelegd. De aanleg van dit zwembad zal heel waarschijnlijk een kleine verstoring ter hoogte van het plangebied teweeg gebracht hebben.

Welke impact hebben de geplande werken op het archeologisch bodemarchief?

In totaal kunnen twee verschillende zones met verschillende impactbepaling aangeduid worden. Enerzijds is er een zone (ca 70m²) waar de werken een impact van circa -60cm t.o.v. het maaiveld zullen hebben (+5,6m TAW). Het betreft de zones waar de nieuwe regenwaterafvoerbuizen worden aangelegd. In de andere impactzone (100m²) wordt het opvangbekken voor regenwater aangelegd. Deze zal tot op een diepte van -2,2m onder het huidige maaiveld (+3,9m TAW) worden uitgegraven.

Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site?

Resten van de bewoning die gesitueerd zijn langs de Bakkersrei en het Zonnekemeers kunnen nieuwe informatie verschaffen over de bewoning binnen de middeleeuwse stadskern. Er kan ook informatie (natuurlijke loop, kanalisatie, opvullingfasen) verzameld worden over de Bakkersrei. Er kunnen zich ook resten van ambachtelijke activiteiten, afvalkuilen, beerputten, waterputten, bevinden op het achtererf.

1.4 Conclusie

Aanleiding van onderhavig bureauonderzoek vormt de geplande aanleg van een opvangput voor regenwater en plaatsing van enkele regenwaterafvoerbuizen. Het projectgebied wordt in deze studie Brugge Walplein 28 genoemd.

Met het bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van het archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een bekrachtigde archeologienota en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid.

Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 300m² of meer bedraagt. De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 480m²; daarom is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

Het projectgebied is gelegen in de stad Brugge, in de provincie West-Vlaanderen. Het projectgebied situeert zich op de hoek van het Walplein in het oosten en met de Zonnekemeers in het noorden, meer bepaald in de tuin van het pand Walplein 28. Ten westen van het plangebied loopt de Bakkersrei. Het projectgebied ligt ca. 650 ten zuiden van de markt van Brugge.

Op basis van het bureauonderzoek kan geconcludeerd worden dat het archeologisch potentieel van dit projectgebied vrij groot is. Ter hoogte van het projectgebied wordt bewoning afgebeeld vanaf de late middeleeuwen. Het plangebied ligt tevens op het achtererf van deze bewoning. Daar kunnen resten van waterputten, beerputten, afvalkuilen of restanten van ambachtelijke activiteiten bewaard zijn.

Door de impact van de werken en het archeologisch potentieel wordt een proefonderzoek met uitgesteld traject voorgesteld.

1.5 Bibliografie

- Agentschap Onroerend Erfgoed 2016
- AGIV
- CARTESIUS
- DOV Vlaanderen
- Geoportaal
- Geopunt
- Kaart en Huis Brugge
- Wikipedia

- GYSSELING M. 1960, Toponymisch woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland (vóór 1226), deel I A-M, s.l.
- HILLEWAERT, B., HOLLEVOET Y. & RYCKAERT, M. (2011): *Op het raakvlak van twee landschappen. De vroegste geschiedenis van Brugge*, Brugge.
- VAN RANST, E. & SYS, C. 2000. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen*. Universiteit Gent.

1.6 Lijst met afbeeldingen

Figuur 1 Kadasterplan met aanduiding van het plangebied. (bron: geopunt).....	4
Figuur 2 Topografische kaart met aanduiding van het plangebied. (bron: AGIV & NGI).....	4
Figuur 3 Topografische kaart (detail) met aanduiding van het plangebied. (bron AGIV & NGI)	5
Figuur 4 Zicht vanaf de Zonnekemeers op het plangebied. (bron: google.be)	7
Figuur 5 Zicht op het pand nr. 28. (bron: google.be).	8
Figuur 6 Uitsnede uit het plan der werken. (bron: initiatiefnemer).	9
Figuur 7 Bovengrondse afwerking van het projectgebied (bron: initiatiefnemer).	10
Figuur 8 Plan der werken, GRB en impactbepaling (bron: GRB en initiatiefnemer).	11
Figuur 9 Het projectgebied aangeduid op de Tertiaire kaart (bron: geopunt en DOV).	15
Figuur 10 Het projectgebied aangeduid op de Quartaire kaart (bron: geopunt en DOV).	16
Figuur 11 Het projectgebied aangeduid op de bodemkaart (bron: geopunt).	17
Figuur 12 Het projectgebied aangeduid op de potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt).	18
Figuur 13 Het projectgebied op de bodemgebruikerskaart (bron: geopunt).	19
Figuur 14 Het projectgebied aangeduid op het DTM (bron: geopunt).	20
Figuur 15 Het projectgebied aangeduid op het DTM (bron: geopunt).	20
Figuur 16 Overzicht en benoeming van de belangrijkste waterlopen in Brugge. (bron: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Coupure.jpg)	21
Figuur 17 Reconstructie van het landschap waarin de nederzetting, die later Brugge genoemd wordt, zal groeien. (bron: Hillewaert et al, 2011, p.119).	23
Figuur 18 Reconstructiekaart van het Brugse centrum in de eerste helft van de 10 ^{de} eeuw. (bron: Hillewaert et al, 2011, p.145).	23
Figuur 19 Reconstructiekaart van het Brugse centrum in de tweede helft 10 ^{de} eeuw. (bron: Hillewaert et al, 2011, p.150).	24
Figuur 20 Reconstructiekaart van het Brugse centrum in de 11 ^{de} eeuw. Legende: rood: burchtmuur, blauw: Reie, lichtblauw: depressie, groen. (bron: Hillewaert et al, 2011, p.150).	25
Figuur 21 Uitsnede uit het zogenaamde 'geschilderd plan van Brugge, gedateerd tussen 1537 en 1557. (bron: Musea Brugge)	26
Figuur 22 Uitsnede uit de kaart van J. van Deventer (ca. 1560). (bron: kaartenhuisbrugge.be)	27
Figuur 23 Uitsnede uit het plan van Marcus Gerards (ca. 1562) (bron: kaartenhuisbrugge.be)	27
Figuur 24 Plan van Sanderus (1641-1644) (bron: kaartenhuisbrugge.be).	28
Figuur 25 Uitsnede uit de kaart F. De Wit (ca. 1709) (bron: kaartenhuisbrugge.be)	28
Figuur 26 Uitsnede uit de kaart van Ferraris (1777). (bron: geopunt)	29
Figuur 27 Uitsnede uit de kaart Vandermaelen (1846-1854) (bron: geopunt)	29
Figuur 28 Uitsnede uit Popp-kaart (1842-1879) (bron: geopunt).	30
Figuur 29 Orthofoto uit 1971 (bron: geopunt).	30
Figuur 30 Orthofoto uit 1990 (bron: geopunt).	31

Figuur 31 Orthofoto uit 2016 (bron: geopunt).	31
Figuur 32 CAI kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: geopunt & CAI).	33